

KETTŐS VÁLASZTÁSI SOKK NÉMETORSZÁGBAN: A CDU VISSZAESÉSE ÉS A PÁRTRENDSZER ÁTALAKULÁSA

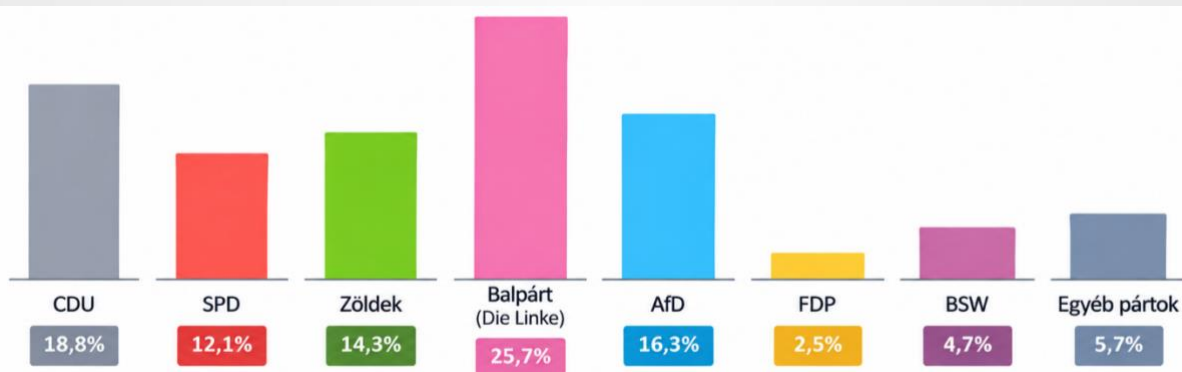
A 2026. szeptember 20-án Berlinben és Mecklenburg–Előpomerániában tartott tartományi választások két egészen eltérő politikai közegben zajlottak, mégis hasonló tendenciát rajzoltak ki: a hagyományos néppártok gyengülését, a politikai tér további fragmentálódását és mindenekelőtt a CDU jelentős visszaesését. Mecklenburg–Előpomerániában az AfD 38,2 százalékkal végzett az első helyen, Berlinben pedig a Die Linke 25,7 százalékkal vált a legerősebb párttá. A CDU számára mindkét választás vereséget hozott: Berlinben 18,8 százalékra esett vissza, Mecklenburg–Előpomerániában pedig 4,9 százalékkal még az ötszázalékos parlamenti küszöböt sem érte el.

A két eredményt ugyanakkor hiba lenne egyetlen magyarázatra visszavezetni. Berlin nagyvárosi, társadalmilag és politikailag erősen fragmentált közege alapvetően különbözik Mecklenburg–Előpomeránia keletnémet, jelentős részben vidéki társadalmi struktúrájától. Éppen ezért különösen figyelemreméltó, hogy a CDU mindkét választói környezetben jelentős támogatást veszített, miközben a veszteség kedvezményezettjei eltérőek voltak. Berlinben egyszerre erősödött a Balpárt (Linke) és az Alternatíva Németországért (AfD), Mecklenburg–Előpomerániában pedig az AfD vált a politikai verseny meghatározó szereplőjévé.

A szeptember 20-i választások közös története ezért nem egyszerűen az AfD előretöréséről szól, sokkal inkább a német néppárti modell további eróziójáról és arról, hogy a CDU egyre nehezebben képes egyszerre megtartani a mérsékelt centrum választóit és visszaszerezni az AfD felé távozó konzervatív, illetve protestszavazókat. A két tartományi vereség ráadásul már közvetlenül a szövetségi politikára is visszahat: növeli a nyomást Friedrich Merzen, élezi a CDU-n belüli stratégiai vitákat, és megnehezíti a kereszténydemokraták és az SPD alkotta szövetségi kormány reformprogramjának végrehajtását.

Berlin: három év alatt elolvadt a 2023-as CDU-győzelem

Berlinben különösen látványos a fordulat. A CDU a 2023-as megismételt választáson 28,2 százalékos eredménnyel egyértelmű győzelmet aratott. Idén szeptember 20-án azonban már csak 18,8 százalékot kapott, ami 9,5 százalékpontos visszaesést jelentett. A Linke ezzel szemben 12,2-ről 25,7 százalékra növelte támogatottságát. Az AfD 16,3 százalékot szerzett, 7,2 százalékponttal többet, mint három évvel korábban, miközben a Zöldek 14,3, az SPD pedig mindössze 12,1 százalékot ért el. A választási részvétel 62,9-ről 74,2 százalékra emelkedett.

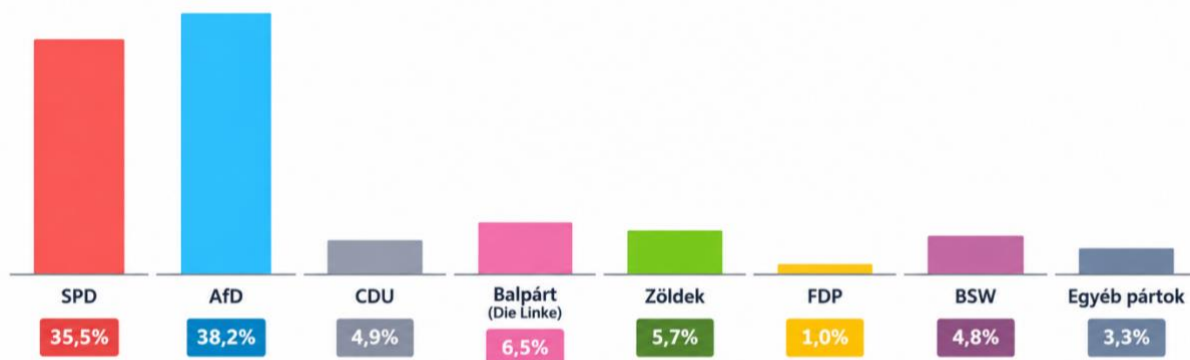
A CDU vereségét ugyanakkor érdemes perspektívába helyezni. A párt a 2025-ös szövetségi választáson Berlinben 18,3 százalékot szerzett, vagyis a mostani 18,8 százalék lényegében ugyanazt a támogatottsági szintet jelenti. A 2026-os eredmény ezért nem pusztán a berlini CDU összeomlásaként értelmezhető: legalább ennyire arról van szó, hogy a 2023-as 28,2 százalékos tartományi eredmény bizonyult kivételesnek és nehezen fenntarthatónak. Ez lényeges különbség a mecklenburg-előpomerániai eredményhez képest. Berlinben a CDU egy három évvel korábbi kiugró eredmény jelentős részét veszítette el, Mecklenburg-Előpomerániában viszont már a párt tartományi politikai relevanciája került veszélybe. A berlini CDU helyzetét a vezetőváltás sem könnyítette meg. Kai Wegner visszalépését követően Stefan Evers csak júliusban vált a párt listavezetőjévé, vagyis rendkívül rövid idő állt rendelkezésére ahhoz, hogy önálló politikai profilt építsen fel.

A választás ugyanakkor összességében nem a jelöltek személyéről szólt. Sokkal inkább azok a mindennapi nagyvárosi problémák határozták meg, amelyek az elmúlt években egyre erősebben alakították Berlin politikai napirendjét. Ezek közül messze a lakhatás bizonyult a legfontosabbnak. A választók 53 százaléka a lakás- és albérletpiac helyzetét nevezte a város legfontosabb problémájának. A Linke éppen ezen a területen tudta a legerősebb politikai kompetenciát felmutatni, és kampányának középpontjába is a megfizethető lakhatást helyezte. Sikere ebből a szempontból nem egyszerűen általános baloldali mobilizáció volt. A párt megtalálta azt a konkrét ügyet, amely a berlini választók jelentős részének mindennapi életét közvetlenül érinti, és sikeresen kapcsolta össze saját politikai identitásával. A berlini eredmény egyik fontos tanulsága így az, hogy egy kormányzó pártnak nem elegendő azokon a területeken erősnek lennie, amelyeket saját törzsszavazói fontosnak tartanak. A választási sikerhez a politikai napirendet meghatározó problémákra is hiteles választ kell kínálnia. Berlinben 2026-ban ezt a kérdést a lakhatás jelentette, és ebből elsősorban a Linke profitált.

A CDU szempontjából azonban legalább ennyire fontos a veszteségek másik iránya. A kereszténydemokraták nettó mintegy 60 ezer szavazót veszítettek az AfD javára, miközben körülbelül 16 ezer korábbi CDU-szavazó a Linkéhez, további 7 ezer pedig a BSW-hez távozott. Ezzel szemben az SPD-től mintegy 9 ezer választót sikerült megszerezniük. A berlini vereség tehát nem írható le egyszerű baloldali ártrendeződésként. A CDU egyszerre veszített választókat a politikai tér két, egymástól távoli pólusa felé. Berlin így a kereszténydemokraták egyik alapvető stratégiai dilemmáját mutatja meg: miközben a párt a politikai centrumért és a mérsékelt nagyvárosi választókért versenyez, a jobboldalon is egyre komolyabb kihívással szembesül.

Mecklenburg–Előpomeránia: a CDU történelmi mélypontja

Mecklenburg–Előpomerániában ennél lényegesen súlyosabb helyzet alakult ki a CDU szemszögéből. Az AfD 38,2 százalékkal megnyerte a választást, az SPD pedig Manuela Schwesig miniszterelnök vezetésével 35,5 százalékot szerzett. A CDU ezzel szemben mindössze 4,9 százalékot ért el, miközben a részvétel rendkívül magas, 78,1 százalékos volt.

A CDU veresége történelmi jelentőségű. A párt a Német Szövetségi Köztársaság történetében először maradt ki egy tartományi parlamentből. A kudarc nagyságát maga Friedrich Merz is elismerte, amikor katasztrófálisnak nevezte az eredményt. Mecklenburg–Előpomerániában ezért már nem egyszerű választási visszaesésről beszélhetünk. A 4,9 százalékos eredmény a kereszténydemokraták egykori néppárti pozíciójának látványos leépülését jelzi egy olyan tartományban, ahol a CDU a német újraegyesítést követő évtizedekben a politikai rendszer egyik meghatározó szereplője volt. A választói vándorlás különösen jól mutatja a probléma természetét. A CDU nettó mintegy 32 ezer szavazót veszített az AfD javára, további 25 ezret pedig az SPD felé. Vagyis a párt itt is két irányból került nyomás alá. Az AfD a jobboldali protestszavazatok jelentős részét koncentrált, miközben az SPD képes volt megszólítani olyan mérsékeltbbs választókat is, akik számára az AfD első helyének megakadályozása vált a választás egyik legfontosabb szempontjává. Manuela Schwesig (SPD) kampányának hajrája erőteljesen erre a szembenállásra épült. A „Frau gegen Blau”¹ üzenet a választást részben a hivatalban lévő miniszterelnök és az AfD közötti közvetlen politikai versennyé alakította. Ennek egyik következménye az lett, hogy a CDU kiszorult a választás fő politikai konfliktusából. A párt egyik oldalról az AfD, másik oldalról pedig az AfD legyőzésére leginkább képesnek tekintett SPD között találta magát. Ez a polarizáció önmagát erősítő folyamatot indított el: minél inkább kétpólusúvá vált a kampány, annál nehezebb lett a CDU számára megindokolni, hogy miért éppen rá érdemes szavazni. Az AfD mobilizációs képessége ráadásul jóval túlmutatott a CDU szavazótáborán. A párt becslések szerint 66 ezer korábbi inaktív szavazót, 48 ezer korábbi SPD-szavazót és 32 ezer CDU-szavazót tudott megszólítani. Ez azért fontos, mert megmutatja, hogy az AfD keletnémet erősödése nem egyszerűen a CDU jobboldali szavazóbázisának átvételére épül. A párt korábbi baloldali és politikailag inaktív választókat is jelentős számban képes mobilizálni. Mecklenburg–Előpomerániában így egy olyan szélesebb protestkoalíció körvonalazódik, amely már nem írható le hagyományos jobb-bal kategóriák segítségével.

¹ „Nő a kék ellen”, mely az AfD színére, a kékre utal.

A CDU kétféle veresége

A két választás összehasonlítása azért különösen tanulságos, mert ugyanaz a párt két teljesen eltérő politikai környezetben szenvedett súlyos veszteséget. Berlinben a CDU problémája elsősorban egy fragmentált nagyvárosi pártrendszerben jelentkezik. A párt elveszítette a 2023-ban megszerzett kiugró támogatottságát, de a mostani eredménye nagyjából megfelel annak a szintnek, amelyet a 2025-ös szövetségi választáson is elért. A vereség tehát súlyos, de nem jelenti a berlini CDU politikai marginalizálódását. Mecklenburg–Előpomerániában ezzel szemben egészen más folyamatról van szó. A CDU 4,9 százalékos eredménye már a párt tartományi jelenlétét kérdőjelezi meg. Miközben az AfD a jobboldali és protestszavazatok első számú gyűjtőpártjává vált, az SPD a mérsékeltebb, AfD-ellenes választók számára taktikai alternatívát kínált. A CDU e két pólus között szorult össze. A közös pont az, hogy a kereszténydemokraták jelenleg nehezen tartják egyben korábbi választói koalíciójukat. A párt nem kizárólag az AfD felé veszít szavazókat. Berlinben a Linke, Mecklenburg–Előpomerániában pedig az SPD is képes volt korábbi CDU-választókat megszólítani. Ez egyben arra is rámutat, hogy a CDU problémáját nem lehet pusztán azzal megoldani, hogy a párt megpróbálja visszahódítani az AfD választóit. A kereszténydemokraták hagyományos ereje éppen abban rejlett, hogy egyszerre tudtak konzervatív, polgári, keresztényszociális és centrista választói csoportokat egyetlen politikai ernyő alatt tartani. Ennek a koalíciónak a fenntartása válik egyre nehezebbé.

Merz és a CDU stratégiai dilemmája

A két tartományi választás elkerülhetetlenül országos dimenziót is kapott. Friedrich Merz részben azzal az ígérettel vette át a CDU vezetését, hogy Angela Merkel korszakához képest markánsabb konzervatív profilt ad a pártnak, és ezzel visszaszerzi az AfD felé távozott választók egy részét. A szeptember 20-i eredmények alapján ez a folyamat legalábbis nem tekinthető lezártnak. Az AfD Mecklenburg–Előpomerániában 38,2 százalékkal első helyen végzett, Berlinben pedig jelentős számú korábbi CDU-szavazót tudott megszólítani. A CDU jobbra történő profilírozása tehát önmagában nem bizonyult elegendőnek az AfD megerősödésének megállításához. Ebből ugyanakkor nem következik automatikusan, hogy egy centristább irány sikeresebb lenne. Éppen ez Merz és a CDU stratégiai problémájának lényege. Ha a párt az AfD-vel folytatott versenyben erősebben jobbra mozdul, fennáll a veszélye annak, hogy a mérsékeltebb választók egy részét veszíti el. Ha viszont elsősorban a centrum megtartására koncentrál, továbbra is nyitva hagyhatja a teret az AfD számára a CDU-tól jobbra. A választások után Merz maga is elismerte, hogy a szövetségi politika és személyesen ő is szerepet játszott

a CDU tartományi eredményeiben.

Mecklenburg–Előpomeránia elvesztését „katasztrófának” nevezte, és arról beszélt, hogy a párt, illetve a kormány túl sok, a társadalmat foglalkoztató kérdésre nem tudott kielégítő választ adni. Személyi következményt ugyanakkor nem vont le, és a CDU vezetése sem indított

nyílt utódlási vitát. A közvetlen politikai veszélyt jelenleg ezért nem feltétlenül egy gyors kancellárváltás jelenti. Sokkal inkább Merz mozgásterének fokozatos szűkülése. A CDU/CSU Bundestag-frakciójában nőtt

az elégedetlenség, és a választások után már az is politikai jelzésértékűvé vált, hogy Merz lemondta részvételét az ENSZ New York-i közgyűlésén, hogy személyesen jelen lehessen az Unió parlamenti frakciójának ülésén. Merz üzenete lényegében kettős: folytatni kívánja a kormányzást és a megkezdett reformokat, de nem akar változatlan folytatást. Ez azonban önmagában is nehéz politikai egyensúlyozás. Ha a választási eredmények után érdemben módosítja a reformprogramot, azzal saját korábbi érvelését gyengítheti, amely szerint a német gazdaság és jóléti rendszer strukturális változtatások nélkül nem tehető fenntarthatóvá. Ha viszont változtatás nélkül folytatja, azt kockáztatja, hogy tovább növeli az elégedetlenséget saját pártjában és a koalíciós partner SPD-ben.

Az AfD és a Brandmauer dilemmája

A választások szövetségi hatásának másik fontos eleme az AfD-hez való viszony kérdése. A *Brandmauer* – vagyis az AfD-vel való politikai együttműködés elutasítása – továbbra is a CDU hivatalos stratégiájának része. Az AfD erősödésével azonban egyre nehezebbé válik az ebből fakadó parlamenti helyzet kezelése. Mecklenburg–Előpomeránia jól mutatja a problémát. Minél nagyobb mandátumarányt szerez az AfD úgy, hogy a többi párt kizárja vele az együttműködést, annál kevesebb kombinációból lehet működőképes kormányzati többséget létrehozni. Ez pedig olyan együttműködéseket kényszeríthet ki a politikai centrum pártjai között, amelyeket ideológiai különbségek feszítenek. Ebben rejlik a *Brandmauer* egyik politikai paradoxona. Az AfD elszigetelésére létrejövő széles koalíciók rövid távon fenntarthatják a kormányzati stabilitást, hosszabb távon azonban tovább halványíthatják a hagyományos pártok közötti politikai különbségeket. Ez pedig éppen azt az érzetet erősítheti egyes választókban, amelyből az AfD politikailag profitál: hogy a hagyományos pártok lényegében ugyanannak a politikai rendszernek a részei. Szövetségi szinten ez azért különösen fontos, mert a CDU és az SPD jelenleg maga is olyan koalícióban kormányoz, amelyet részben a fragmentált pártrendszer tett szükségessé. Ha az AfD további erősödése mellett a politikai közép pártjai egyre inkább egymásra lesznek utalva, a CDU számára még nehezebbé válhat, hogy egyszerre legyen az SPD koalíciós partnere és az AfD-vel szembeni jobboldali alternatíva. A választási eredmények önmagukban nem döntenek el, milyen stratégiát követ majd a CDU az AfD-vel szemben. Azt azonban világosan megmutatják, hogy a *Brandmauer* kérdése egyre szorosabban összekapcsolódik a német kormányzóképeség és a CDU saját politikai identitásának problémájával.

Nem egyszerűen jobbra tolódik Németország

A két választás – és a szeptember eleji szász-anhalti választás – egyik legfontosabb tanulsága, hogy a német pártrendszer átalakulása nem írható le egyszerűen jobbratolódásként. Mecklenburg–Előpomerániában valóban az AfD 38,2 százalékos eredménye jelenti a legnagyobb változást. Berlinben azonban ugyanazon a napon a Linke nyert 25,7 százalékkal, miközben az AfD szintén jelentősen erősödött. A két eredmény közös nevezője ezért inkább a politikai centrum eróziója és a választói piac fragmentálódása. A rendszer két szélén álló pártok egyszerre képesek új választókat mobilizálni, miközben a hagyományos néppártok támogatottsága csökken. Különösen fontos, hogy mind az AfD, mind a Linke jelentős számban tudott korábbi apolitikus szavazókat megszólítani. Nem pusztán ugyanaz a választói tömeg rendeződik tehát újra a meglévő pártok között: olyan rétegek is belépnek a politikai versenybe, amelyek korábban kívül maradtak rajta. Ez alapvető kihívást jelent a klasszikus német *Volkspartei*, vagyis néppárti modell számára. A CDU és az SPD történelmi ereje abból fakadt, hogy egymástól társadalmilag és kulturálisan eltérő választói csoportokat tudtak egyetlen politikai ernyő alatt tartani. A mostani választások azt mutatják, hogy ez a modell egyre nehezebben reprodukálható. A

választók lakóhely, életkor, gazdasági helyzet, kulturális attitűd és politikai prioritások szerint egyre differenciáltabban viselkednek. Berlin és Mecklenburg–Előpomeránia szinte két külön politikai világot jelenít meg, mégis ugyanabba az irányba mutat: a hagyományos nagy pártok dominanciája gyengül, miközben regionálisan nagyon eltérő politikai versenyek alakulnak ki.

A tartományi vereségek szövetségi következményei

A szeptemberi választások szövetségi jelentősége mindenekelőtt abban áll, hogy megváltoztatják a Merz-kormányon belüli politikai erőviszonyokat. Szövetségi szinten mindez Merz számára kettős kihívást teremt. Egyszerre kell stabilizálnia a CDU-t és saját parlamenti hátországát, miközben működőképesen kell tartania az SPD-vel alkotott koalíciót és végre kell hajtania azt a reformprogramot, amely maga is a politikai konfliktus egyik forrásává vált.

Merz maga is arra helyezte a hangsúlyt a választásokat követő beszédében, hogy a változtatásokat jobban kell kommunikálni és érzelmileg is érthetőbbé kell tenni. Ez azonban csak akkor lehet elegendő, ha a választók a reformok eredményeit saját életükben is érzékelik. A kancellár számára ebből a szempontból az idő válik az egyik legfontosabb politikai tényezővé. A következő hónapokban nem várható újabb tartományi választás, ami átmeneti mozgásteret biztosít számára. Merz abban bízhat, hogy a gazdasági növekedés élénkülése és az állami beruházások hatása 2027-re érzékelhetőbbé válik. A probléma az, hogy a makrogazdasági mutatók javulása és a választók személyes gazdasági közérzetének változása között jelentős időbeli eltérés lehet. A választások után ezért nem elsősorban az a kérdés, hogy azonnal veszélybe kerül-e Merz kancellári tisztsége, hanem az, hogy marad-e elegendő politikai tekintélye a reformok végrehajtásához. A következő hónapok ebből a szempontból meghatározóak lehetnek. Ha a kormány gazdaságpolitikai intézkedései érzékelhető javulást hoznak, Merz megerősítheti pozícióját. Ha viszont a reformok elakadnak a CDU/CSU-frakció és az SPD közötti konfliktusokban, miközben a választók gazdasági közérzete sem javul, a szeptemberi tartományi választások utólag nem egyszerű figyelmeztetésnek, hanem a Merz-kormány politikai fordulópontjának bizonyulhatnak. A tágabb kérdés azonban túlmutat a kancellár személyén. Arról szól, hogy képes-e a CDU és az SPD köré szerveződő hagyományos néppárti rendszer alkalmazkodni egy egyre többpólusúbb, regionálisan széttartó és politikailag fragmentált Németországhoz. A két szeptemberi választás alapján éppen ennek a széles politikai középnek a fenntartása vált a német politika egyik legnagyobb kihívásává.